

Naglas sklonskih oblik im. mn. *stábla, daj. ed. glavê, or. ed. *za rekó v (narečni) slovenščini

Matej Šekli

IZVLEČEK: V prispevku je prikazan naglas sklonskih oblik im. mn. *stábla, daj. ed. glavê, or. ed. za rekó v (narečni) slovenščini. Obravnavani narečni naglasni arhaizmi so pomemben gradivski vir za zgodovinsko naglasoslovje slovenskega jezika, saj omogočajo natančnejšo rekonstrukcijo praslovenskih samostalniških naglasnih tipov in njihovih naglasnih vzorcev.

ABSTRACT: This article presents the accent of the nom. pl. *stábla, dat. sg. glavê, instr. sg. za rekó case forms in (Dialect) Slovene. The dialect accentual archaisms discussed represent an important resource for the historical accentology of Slovene because they make possible a more precise reconstruction of Proto-Slovene substantive accentual types and their accentual paradigms.

1 Imenovalnik množine *stábla

V cerkljanskem narečju (Zakojca) sta za psl. *stǫblo izpričani obliki *s'tobla* in *s'ta:bla* 'steblo, (rastoče) deblo': *wa'dienu s'ta:bla – sma /.../ wat tri'na:jst s'ta:bl̩ wa'ri:xaŋ we'ličix wa'ri:xaŋ na'sil ŋ'iɛsen* (KJ, 127). Oba leksema se pojavljata kot samostalnika srednje *o*-jevske sklanjatve, in sicer kot števna, kar je razvidno iz ponazarjalnega besedila. Oblika imenovalnika ednine *s'tobla*, *s'ta:bla* izkazuje akanje izglasnega *-o* kot v npr. *ka'li:na* 'koleno', 'čela 'čelo' (KJ, 138). Kratki naglašeni *o* v *s'tobla* je odraz psl. prednaglasnega *ə* kot npr. v 'moŋla 'megla', 'stoza 'steza', 'toma 'tema', 'doska 'deska' (KJ, 130). Samoglasniška premena cerkljansko *'o ~ 'a:* (*s'tobla ~ s'ta:bla*) v osnovi, ki je primerljiva s premeno v cerkljanskem *tk'nit*, *-toknu ~ 'ta:kne[š]* (KJ, 148, 130, 127), star. knj. sln. *tǫkniti*, *tǫknil ~ tǫkneš* (Plet) < psl. *tǫknǫti, *tǫknǫlb ~ *tǫknešb (b), diahrono gledano odraža premeno psl. prednaglasnega *b/*b in psl. novoakutiranega *ǫ/*ǫ v osnovi znotraj psl. oblikotvornega naglasnega tipa b. Praslovenski in praslovanski rekonstrukciji osnov obravnavanih leksemov se torej glasita: cerkljansko *s'tobl- ~ s'ta:bl-* < psl. *stǫbl-' ~ *stǫbl- < psl. *stǫbl-' ~ *stǫbl-. Dokumentirana leksema verjetno odražata eno od naglasnih premen, ki se v slovenščini (in drugih slovanskih jezikih) pojavljajo znotraj naglasnega vzorca

samostalnikov srednje *o*-jevske sklanjatve, in sicer v razmerju ednina/dvojina : množina.

Kolikostno-tonemska premena je značilna za psln. naglasni tip *lěto ~ *lěta < psl. *lěto – *lěta – odraz psl. naglasnega tipa a v primeru, da iz psl. starega akuta ni prišlo do nastanka popsl. novega cirkumfleksa –, ki se v slovenskih narečjih odraža kot: 1. nepremični naglas na osnovi s kolikostno (in posledično morebitno kakovostno) premeno naglašene samoglasnika, ki se loči od odraza psln. naglasnega tipa *gnězdo – *gnězda < psl. *gnězdó ~ *gnězda – odraza psl. naglasnega tipa b samostalnikov s psl. dolgim samoglasnikom v edinem/zadnjem zlogu osnove – brez kolikostne (in kakovostne) samoglasniške premene: narečja brez podaljšave psln. kratkih akutiranih samoglasnikov v nezadnjem besednem zlogu, npr. prekmursko (Cankova) 'lěto ~ 'le:īta (Zo3, 80), vzhodno slovenskogoriško 'lěto ~ 'le:īte : g'ne:īzdo – g'ne:īzde (Ko, 130), prleško (Cerkvenjak) 'lěto ~ 'lě:ta (: g'ně:zda – g'ně:zde ž) (Raj, 34, 31), vzhodno haloško (Veliki Vrh) ['lěto] ~ 'lě:ta : m'lě:ko (Zo1, 15), srednje haloško (Gradišče, Velika Varnica) 'lěto ~ 'le:īta (Zo1, 22); 2. nepremični naglas na osnovi s kakovostno (v tonemskih govorih tudi s tonemsko) premeno naglašene sredinskega samoglasnika, ki se loči od odraza psln. naglasnega tipa *gnězdo – *gnězda brez kakovostne samoglasniške premene: narečja s pozno podaljšavo psln. kratkih akutiranih samoglasnikov v nezadnjem besednem zlogu, npr. zahodno slovenskogoriško 'li:eto – 'le:īte (Ko, 130), zahodno haloško (Žetale) 'li:eto ~ 'le:te : m'le:ko (Zo2, 32, 27), kozjaško (Selnica) 'lě:to ~ 'le:īte : m'le:īko (Zo1, 297, 293), (Sveti Duh) 'lě:to – 'le:īte : m'le:īko (Zo1, 270, 259), severnopohorsko-remšniško (Kapla) 'lě:to ~ 'li:ete : m'li:eko (Zo1, 234), podjunsko (Ojstrica) lě:to ~ 'li:ete : g'ni:ezde (Zo1, 118–119), (Kneža/Grafenbach) leátə ~ li:eta : hni:ezdə (Lo2, 116), rožansko (Kostanje/Köstenberg) mé:stò ~ mi:este : hni:ezdò ~ hni:ezde (Lo1, 104), ziljsko (Ukve) kalé:na ~ kalì:əne : gni:ezda (Lo3, 127), rezijansko (Solbica) 'lěto ~ 'lita : m'liko (Stee, 219, 123, 221); 3. nepremični naglas na osnovi s tonemsko premeno (v tonemskih govorih) naglašene samoglasnika in sovpad z odrazom psln. naglasnega tipa *gnězdo – *gnězda:¹ narečja z zgodnjo podaljšavo psln. kratkih akutiranih samoglasnikov v nezadnjem besednem zlogu, npr. vzhodnodolenjsko (Šentrupert) lá:t ~ là:ta, gná:st ~ gná:zda (Sm, 214, 213), gorenjsko (Kropa) lé:t ~ lě:ta, gné:st ~ gně:zda (Šk, 159), poljansko (Žiri) lě:t – lě:ta (Sta, 301),² nadiško (Jevšček) lí:eto ~ li:eta, γni:ezdo ~ γni:ezda. Slednji odraz je značilen tudi za slovenski knjižni jezik: knj. sln. léto ~ lěta, gnězdo ~ gnězda.

Naglasnomestna premena je značilna za psln. naglasni tip *rebrò ~ *rèbra, *oknò ~ *òkna < psl. *rebró ~ *rèbra, *oknó – odraza psl. naglasnega tipa b sa-

¹ Prvotni naglasni vzorec brez posplošitve cirkumfleksa v mn. so v večji meri ohranili samomnožinski samostalniki, in sicer npr.: 1. knj. sln. vráta vrát vrátom vráta vrátih vráti v celoti; 2. knj. sln. ústa úst ústom ústa ústih ústi z nalikovnim cirkumfleksom v rod. mn.; 3. knj. sln. pljúča pljûč pljúčem pljúča pljûčih pljûči z nalikovnim cirkumfleksom v rod., mest. in or. mn. (SS, 300).

² V poljanskem narečju je prišlo do t. i. poljanske metatonije. Med drugim je v prvotnih dolgih predzadnjih zlogih prišlo do zamenjave jugozahodno sln. tonemov (poljansko dé:la ~ dè:la < jugozahodno sln. *děla ~ *dēla < psln. *dēla ~ *dēla < popsl. *dělāt ~ *dēla < psl. *dělajetb ~ *dēla).

mostalnikov s psl. kratim samoglasnikom *e/*o v edinem/zadnjem zlogu osnove –, ki se v slovenskih narečjih odraža kot: 1. naglasnomestna premena: narečja brez naglasnega umika s psln. odprtega kratkega končnega zloga na prednaglasno kračino, npr. nadiško (Jevšček) *reb'ro* ~ *ré:bra*, *ok'no* ~ *ó:kna*, rezijansko *pa'rɔ* ~ *'pira*, *wrata'nɔ* ~ *wri'tina* (Stee, 104–105), rožansko (Kostanje) *uok'no* ~ *uó:knè* (Lo1, 104); 2. kolikostna premena: narečja z naglasnim umikom s psln. odprtega kratkega končnega zloga na prednaglasno kračino in brez podaljšave kratkega umičnonglašnega samoglasnika ter s podaljšavo psln. kratkih akutiranih samoglasnikov v nezadnjem besednem zlogu, npr. cerkljansko (Zakojca) *'rebra* ~ *'riɛbra*, *'wakna* ~ *'uokna* (KJ, 130), podjunsko (Kneža) *rá:ɓrə* ~ *reáɓra*, *'oqna* ~ *woáqna* (Lo2, 122, 116); 3. kakovostna premena: narečja z naglasnim umikom s psln. odprtega kratkega končnega zloga na prednaglasno kračino in s podaljšavo kratkega umičnonglašnega samoglasnika ter s podaljšavo psln. kratkih akutiranih samoglasnikov v nezadnjem besednem zlogu, npr. gorenjsko (Kropa) *ré:bɔr* ~ *ré:bra*, *uó:kən* ~ *ó:kna* (Šk, 160).³ Podaljšava tipa psln. **rèbra*/**òkna* > nepsl. sln. **rébra*/**ókna* je v nekaterih slovenskih narečjih – tako v tistih z zgodnjo ali pozno podaljšavo kot tistih brez podaljšave – tudi »predčasna«, nastopila pred splošnim zgodnjim daljšanjem psln. kratkih akutiranih samoglasnikov v nezadnjem besednem zlogu pod vplivom naglasa v množini v psln. naglasnem tipu **lěto* ~ **lěta*, na kar kažejo odrazi podaljšanih sredinskih samoglasnikov, ki so enaki psln. dolgim naglašnim samoglasnikom (Rigler 1963, 39; 1967, 140–141). Sem spadajo dolensko (Ribnica) *ú:kna* = *nù:č* (Rigler 1981, 127), rezijansko *'pira*, *wri'tina* = *'lit* (Stee, 219), prleško (Cerkvenjak) *'rɛbrɔ* ~ *'rɛ:bra*, *'okno* ~ *'ò:kna* = *'nò:č* (Raj, 34, 33). V slovenskem knjižnem jeziku se psln. naglasni tip **rebrò* ~ **rèbra* odraža kot nepremični naglasni tip s kakovostno premeno sredinskega samoglasnika: knj. sln. *rébro* ~ *rébra*, *ókno* ~ *ókna*, pri čemer se le-ta nalikovno odpravlja v prid širokega samoglasnika iz ednine (knj. sln. *rébro* – *rēbra*, *ókno* – *ōkna*) (SS, 298; SSKJ; SP).

Medtem ko so odrazi psln. naglasnih tipov **lěto* ~ **lěta* in **rebrò* ~ **rèbra*, **oknò* ~ **òkna* v slovenščini dobro izpričani, pa odraz psln. naglasnega tipa **stəblò* ~ **stəbla* < psl. **stəbló* ~ **stəbla* – odraza psln. naglasnega tipa b samostalnikov s psl. polglasnikom **b*/**ɓ* v edinem/zadnjem zlogu osnove – doslej še ni bil dokumentiran. Le-tega posredno izkazujeta glasovni različici leksema *s'tobla/s'ta:bla*

³ Samostojne odraze izkazujeta tudi ostala psln. naglasna tipa z naglasom na končnici v ednini: 1. psln. **jaicè* ~ **jàica* < psl. **aǐbcé* (b): nadiško (Jevšček) *i'ce* ~ *jà:jca*, rezijansko *jaj'ce* ~ *'jajca* (Stee, 104–105), gorenjsko (Kropa) *jà:ic* – *jà:jca* (Šk, 159), vzhodnodolensko (Šentrupert) *jà:jc* – *jà:jca* (Sm, 213, 111), knj. sln. *jájce* – *jájca*; 2. psln. naglasni tip **korenjé* < psl. **korenǔjé* (b) po popsl. (nadomestnem) daljšanju levega/desnega samoglasnika, ki je nosilec (avtonomnega/avtomatičnega) naglasa, ob šibitvi psl. polglasnika (Šivic-Dular 1998, 19): a) brez skrajšave izglasnega samoglasnika: nad. (Jevšček) **bazojí:e*, *koraní:e*, *žyaní:e*, vzhodnodolensko (Šentrupert): *cvərtjìe*, *klasjìe*, *satajìe*, *səntjìe* (Sm, 42, 213, 215), prleško (Cerkvenjak) *mesov'jè:*, *deret'jè:* (Raj, 35), star. knj. sln. *cvərtjé*, *korenjé*, *orožjé*, *snetjé*, *spočetjé*, *veseljé*, *vpitjé*, *zelenjé*, *zvonjenjé*; *gospostvó*, *ljudstvó*, *moštvó*, *rojstvó*, *ženstvó* (Škr JD 2, 180, 232); b) s krajšavo izglasnega samoglasnika: gorenjsko (Kropa): *klas'je*, *koua'ne*, *ərs'je*, *sat'je* (Šk, 162), star. knj. sln. *latjè*, *satjè*, *vrvjè*, *žganjè* za navadno *látje*, *sátje*, *vrvje*, *žgánje* (SS, 299).

‘steblo, (rastoče) deblo’ v cerkljanskem narečju, ki predstavljata sovpad prvotno dveh alomorfov s samoglasniško premeno v korenu, in sicer *s'tobla v ednini in *s'ta:bla v množini. Na podlagi cerkljanskega gradiva je mogoče rekonstruirati prvotno jugozahodno sln. *stəblō/stəblo* – *stábla < psln. *stəblō ~ *stəbla.⁴ Ta naglasni tip je torej posredno ohranjen v enem doslej dokumentiranem primeru, ki je zato za (primerjalno)zgodovinsko naglasoslovje slovenskega jezika še kako pomemben.

2 Dajalnik ednine glavê

V porabskih govorih prekmurskega narečja se mešani naglasni tip *a*-jevske sklanjatve glasi tokole: (Števanovci/Apátistvanfalva): ed. 'ra:ɯka ro'tɛ: ro'ta:ɹ ro'ka:ɯ ro'ta:ɹ ro'ka:ɯv, mn. ro'tɛ: ro'tɛ: ro'tám/ro'kám ro'tɛ: ro'káj ro'kâmi, dv. oblikovno ni ohranjena; po njem se naglašujejo naslednji samostalniki: g'la:va, 'i:gla, 'kuosa, 'gɹda 'greda', 'šiega, 'kɹčma, 'ziemla, 'zi:ma; 'miegla, 'dieska, 'biečka (Zo2, 108–109); (Gornji Senik/Felsőszölnök): ed. 'ná:ɯga no'gɛ: no'ge:ɹ no'gâ:ɯ no'ge:ɹ no'gâ:ɯf, mn. no'gɛ: 'ná:ɯk no'ga:n no'gɛ: no'ga:j no'ga:mɹ, dv. oblikovno ni ohranjena; po njem se naglašujejo naslednji samostalniki: g'la:va, 'râɯka, 'žena, 'sestra, 'mekla, s'tɛ:na, 'deska, 'zemla, 'žemla, 'postala, 'pɛ:ta, 'buja 'bolha', 'mü:ja 'muha', 'vôla, 'oſca 'ovca', s'neja, s'lâma, s'ku:za, 'igla, 'kɹčma, 'kôsa, s'viña, 'zi:ma (Mu).⁵ Predstavljeni naglasni vzorec mešanega naglasnega tipa je odraz naglasnih tipov psln. *gláua *glau̯ \bar{u} < psl. *golɯá *gôlɯ \bar{u} (c) in psln. *gorà *gor̯ \bar{u} , *daskà *dask̯ \bar{u} < psl. *gorá *gôr \bar{u} , *dbská *d̯bsk \bar{u} (c),⁶ ki se (kot različna naglasna tipa ali kot en naglasni tip) ohranjata tudi v nekaterih drugih slovenskih narečjih in kot dvojnica v slovenskem knjižnem jeziku: (Cankova) 'no:ɯga no'go:ɯ (Zo3, 79), slovenskogoriško (Negova, Spodnji Ivanjci) g'lâva gla'vo:ɯ (Ko, 126), prleško (Cerkvenjak) g'la:va gla'vô: (Raj, 32), dolensko (Šentrupert) glá:va glav̯ \bar{u} , gɯá:ra gur̯ \bar{u} (Sm, 107, 33), gorenjsko (Kropa) glá:ɯa glaɯ \bar{u} :, gó:ra gor̯ \bar{u} : (Šk, 152), nadiško (Jevšček) ɣlá:va ɣlav̯ \bar{u} : ~ ɣo'ra ɣor̯ \bar{u} :, das'ka dask̯ \bar{u} :, knj. sln. gláva glav̯ \bar{u} , góra gor̯ \bar{u} , daskä dask̯ \bar{u} .

Z zgodovinskonaglasoslovnega stališča je v slovenščini problematičen naglas

⁴ Naglas tipa *stəblō, stəklō, žəknō* je dokumentiran v (star.) knj. sln. *stéblō/stəblō, stəklō, žəknō* (Plet), *žékno/žeknō* (SSKJ), *žékno/žəknō* (SP). Naglas tipa knj. sln. *stéblo, stéklo, žékno* (SSKJ), *stéblo, stéklo, žékno* (SP) je branje po črki zapisa polglasnika z grafemom <e> (prim. tudi knj. sln. *vzími vzemíte* ~ nar. sln. *vzəmi/vzəmi vzəmite* < psl. *ɯz̥m̥i *ɯz̥m̥ěte, ohranjeno npr. v gorenjskem (Kropa): *ɯz'mə ɯzm̥:te* (Šk, 224), v cerkljanskem (Poljane) *w'zom*.

⁵ Na tem mestu bi se rad zahvalil Dušanu Mukicsu, ki mi je posredoval gradivo iz svoje nastajajoče diplomske naloge o gornjeseniškem oblikoslovju.

⁶ Praslovanska interna rekonstrukcija: knj. sln. *zémlja zemlj̯ \bar{u}* , nar. sln. *zemljä zemlj̯ \bar{u}* , štok. *zèmlja zèmlju*, čak. *zemljä zèmlju*, rus. *земля зéмлю*, brus. *зямля зéмлю*, ukr. *земля зéмлю* < psl. *zemlá *zèml̯ \bar{u} (c).

Praslovansko notranjo rekonstrukcijo potrjuje tudi zunanja primerjava z baltskimi jeziki (litovščino), na podlagi česar je mogoče rekonstruirati skupni pbsl. mešani naglasni tip z dvema podtipoma: psl. *zimá *zîm \bar{u} (c) = lit. *žiemà žiēm̯ \bar{u}* (4) ≤ pbsl. *žeimā *žēim̯ \bar{u} (II/2); psl. *golɯá *gôlɯ \bar{u} (c) ≈ lit. *galvà gálv̯ \bar{u}* (3) ≤ pbsl. *galvá *gálvam (II/1).

oblik daj. ed. in mest. ed., ki se v slovenskih narečjih znotraj enega krajevnogovornega sistema ne razlikujeta ne v oblikovnem ne v naglasnem pogledu. Obstaja pa razlika med posameznimi krajevnogovornimi sistemi v naglasnem mestu. Medtem ko porabski govori prekmurskega narečja izkazujejo odraz psl. starega cirkumfleksa na osnovi: prekmursko (Števanovci) *gl'a'va:i*, (Gornji Senik) *gl'a've:i* < **glauē* < **gôluē*,⁷ ima večina slovenskih narečij izven Porabja in slovenski knjižni jezik odraz končniškega naglasa: prekmursko (Cankova) *'no:ugi* (Zo3, 79), prleško (Cerkevjak) *g'lavi* (Raj, 32), slovenskogoriško (Negova, Spodnji Ivanjci) *g'lávĭ* (Ko, 126), dolensko (Šentrupert) *glá:u* (Sm, 203, 33), gorenjsko (Kropa) *glá:u* (Šk, 152), nadiško (Jevšček) *ɣlá:f* ~ *ɣo'ri*, *das'ki*, rezijansko (Solbica) *o're* (Stee, 170),⁸ knj. sln. *glávi*, *góri*, *daski/dàski* < **gláui*, **gorĕ*, **daskĕ* < **golūē*, **gorĕ*, **dāscĕ*. Zastavlja se vprašanje, kateri od obeh naglasov je v obliki daj./mest. ed. v slovenščini prvoten in kakšno je njuno medsebojno diahrono razmerje.

Z notranjo rekonstrukcijo na osnovi primerjalnega gradiva iz slovanskih jezikov je mogoče za praslovanščino v mest. ed. rekonstruirati naglas na končnici, v dat. ed. pa starocirkumfleksni naglas na osnovi (Stang 1957, 61–62). V mest. ed. vsi za naglasno rekonstrukcijo relevantni slovanski jeziki izkazujejo odraz psl. naglasa na končnici (knj. sln. *zémĭji*, nar. sln. *zemlĭjĭ*, štok. *zèmlji*, čak. *zemlji*, rus. *землѣ*, brus. *зямлѣ*, ukr. *землі* < psl. **zemlí*). Za daj. ed. je na podlagi stanja v stari ruščini in starejšega stanja v štokavščini mogoče rekonstruirati psl. starocirkumfleksni naglas na prvem zlogu glasoslovne besede (štok. *zèmlji*,⁹ strus. *зѣмли* < psl. **zēmĭi*; strus. *nó земли* < psl. **pō zemlí*), v drugih slovanskih jezikih se pojavlja novejša stanja, namreč nalikovna posplošitev naglasa na končnici po vzoru mest. (in rod.) ed. (knj. sln. *zémĭji*, nar. sln. *zemlĭjĭ*, štok. *zèmlji*, čak. *zemlji*, rus. *землѣ*,¹⁰ brus. *зямлѣ*, ukr. *землі*).¹¹

V večini slovenskih narečij je torej podobno kot v večini slovanskih jezikov prišlo do posplošitve naglasa iz mest. ed. v daj. ed. (daj. **glauē*, **gorĕ* ~ mest. **gláui*, **gorĕ* → daj. **gláui*, **gorĕ* = mest. **gláui*, **gorĕ*), medtem ko je v porabskih govorih prekmurskega narečja prišlo do posplošitve naglasa iz daj. ed. v mest. ed. (daj.

⁷ Po v znanstveni literaturi dostopnem gradivu poznata tovrstni naglas samo navedena porabska prekmurska govora.

⁸ Oblika tož. ed. izkazuje umik naglasa s psln. dolgega cirkumfektiranega zloga rez. *'oro* < psln. **gorō*, ki se je po naliki razširil tudi v obliko im. ed. *'ora* za ***o'ra*.

⁹ Štokavščina v mest. ed. izkazuje odraz naglasa na končnici (*dàsci*, *djèci*, *gòri*, *snàhi*, *vòdi*, *zèmlji*, *žèlji*; *dúši*, *rúci*, *vòjsci*), v daj. ed. pa običajno odraz naglasa na končnici, dvojnično in redkeje pa tudi odraz psl. starocirkumfleksnega naglasa na osnovi: *dāsci*, *djĕci*, *gōri*, *snāhi*, *vōdi*, *zēmĭji*, *žĕlji*; *dūši*, *rūci*, *vōjsci* (Barić idr. 1997, 156).

¹⁰ V najstarejšem vzhodnoslovanskem naglasnem sestavu je daj. ed. naglašen na osnovi, mest. ed. pa na končnici, v stari ruščini 14.–17. st. je to stanje še nekaj časa ohranjeno, čeprav je opaziti mešanje naglasa na osnovi in končnici v rod., daj. in mest. kot posledico sovplivanja naglasa teh oblik, v 16. st. pa je naglasna sprememba tipa *зѣмли* → *земл'и* že dokončana, naglas tipa *зѣмли* se pojavlja kot redkost, praviloma samo v predložnih zvezah tipa *nó земли* (Зализняк 1985, 141, 252–254, 374).

¹¹ Praslovansko notranjo rekonstrukcijo potrjuje tudi zunanja primerjava z baltskimi jeziki (litovščino): daj. ed.: psl. **zīmē* = lit. *žiēmai* < pbsl. **žĕjmaĭ* ~ mest. ed.: psl. **zimĕ* ≈ lit. *žiemojė* ≤ pbsl. **žejmáj*.

*glauê, *gorê ~ mest. *gláui, *gorě → daj. *glauê, *gorê = mest. *glauê, *gorê). Porabskopremurski naglas tipa (Števanovci) gla'va:ĩ, (Gornji Senik) gla've:ĩ poleg štokavskega in staroruskega gradiva posredno potrjuje psl. starocirkumfleksni naglas v daj. ed. samostalnikov *a*-jevske sklanjatve psl. naglasnega tipa *c* in je zato pomemben gradivski vir ne samo za slovensko (primerjalno)zgodovinsko, ampak tudi za slovansko (zgodovinsko)primerjalno naglasoslovje. Naglasna dvojnost oblike daj./mest. ed. v slovenščini bi poleg tega kazala še na to, da je bila verjetno tudi v praslovenščini prvotna razlika med naglasom daj. in mest. ed. (psl. *gôluê, *gôrě > psln. *glauê, *gorê ~ psl. *golúê, *gorě > psln. *gláui, *gorě) še ohranjena ter da je do posplošitve enega od njiju prišlo šele kasneje v posameznih krajevnih govorih.

3 Orodnik ednine *za rekó

V nadiškem narečju (Šturmi pri Livku) je v ledinskih imenih nad. *Rí:eka Rí:eko* in *Za rekó*: posredno dokumentiran kot občno ime sicer neohranjen samostalnik nad. **rí:eka rí:eko* *'reka'. Nadiško lastnoimensko gradivo v ednini izkazuje naslednji naglasni vzorec: *Rí:eka, Rí:eke/od Rí:eke, pruoť Rí:ek, Rí:eko/ũ Rí:eko, ũ Rí:ek, Za rekó*:. To je bil najverjetneje tudi prvotni edninski naglasni vzorec občnoimenskega samostalnika, torej nad. **rí:eka rí:eke rí:ek rí:eko rí:ek rekó*:, ki ima akutski naglas na dolžini na osnovi v im., rod., daj., tož. in mest. ed. ter akutski naglas na dolžini na končnici v or. ed. Tovrstnega premičnega naglasnega tipa današnje nadiško narečje ne pozna, njegova ohranjenost v lastnoimenski sferi (v kateri se ob izgubi stika z občnoimensko sfero – v konkretnem primeru ob odmrtnju samostalnika nad. **rí:eka* *'reka' kot občnega imena – neredko ohranja starejše jezikovno stanje) pa najverjetneje pomeni, da predstavlja arhaizem. Zastavlja se vprašanje, kako je ta naglasni tip nastal in kako je bil kasneje odpravljen.

Samostalnik nad. **rí:eka rí:eko* odraža psl. samostalnik naglasnega tipa *b* s psl. dolgim samoglasnikom v edinem/zadnjem zlogu osnove: knj. sln. *réka réko*, štok. *rijéka rijéku/réka réku*, rus. *peká peký*, brus. *paká paký*, ukr. *piká piký*, slš. *rieka rieku* < psl. **réká rékq* (*b*). Njegov naglasni vzorec, posredno ohranjen v nadiškem narečju samo v ednini, je hkrati verjetno tudi praslovenski naglasni vzorec odrazov psl. samostalnikov naglasnega tipa *b* s psl. dolgim samoglasnikom v edinem/zadnjem zlogu osnove. Njegova rekonstrukcija (v ednini na osnovi nadiškega lastnoimenskega gradiva, v množini in dvojini na podlagi dedukcije iz psl. naglasnega vzorca ter odrazov enako, tj. končniško naglašanih oblik psl. naglasnega tipa *c* v slovenščini) se glasi takole: ed. **réka réke ríki rékq ríki rékq*, mn. **réke rék rékam réke rékax rékâmi*, dv. **ríki rékú rékâma*.¹² Rekonstrui-

¹² Pri rekonstrukciji psln. sklanjatvenega vzorca ženske *a*-jevske sklanjatve izhajam iz predpostavke, da so bile t. i. trde končnice v slovenščini nadomeščene s t. i. mehкими končnicami. Samo za dvojnici psl. *-ě ~ psl. *-i bi se dalo sklepati, da se je končnica *-ě v *a*-jevski sklanjatvi dlje ohranila pod naglasom, končnica *-i pa se posplošila v nenaglašeni položaju (podobno o tem tudi Ramovš 1952, 57 in Logar 1969, 30), o čemer priča tudi rezijansko gradivo: *'lipə ~ ko'zē, o'rē* (Stee, 130, 133, 136) < psln. **lipi, *kozě, *gorě*.

rani psln. naglasni vzorec ima naslednje značilnosti: 1. akut na dolžini na osnovi v im., rod., daj., tož. in mest. ed. ter v im./tož. mn. in dv. kot posledico spl. sln. naglasnega umika s psln. odprtega končnega kratkega, tj. psl. kratkega in psln. skrajšanege psl. dolgega samoglasnika na prednaglasno dolžino (< psl. *rěká *rěký *rěcě *rěkǫ *rěcě, *rěký, *rěcě) ter v rod. mn. kot odraz psl. novega akuta na dolžini (< psl. *rěkǫ < *rěk'ǫ); 2. akut na dolžini na končnici v or. ed. kot rezultat verjetno že spl. sln. posplošitve akutskega kontrakcijskega tonema na dolžini iz oblike or. ed. samostalnikov psl. naglasnega tipa c (torej po nadomestitvi tipa popsl. *rěkǫ < psl. *rěkǫjǫ (b) s tipom popsl. *golǫǫ < psl. *golǫjǫ (c))¹³ ter v rod. dv. kot odraz psl. tonema tipa novega akuta na dolžini (< psl. *rěkǫ);¹⁴ 3. akut na kračini na končnici v daj. in mest. mn., ki je rezultat spl. sln. skrajšave psl. staroakutiranih samoglasnikov (in obenem tudi splošne popsl. skrajšave prednaglasnih dolžin v psl. trizložnicah z naglasom na psl. staroakutiranem ali novoakutiranem dolgem srednjem zlogu, zaradi česar razumljivo v teh oblikah ne pride do spl. sln. naglasnega umika na prednaglasno dolžino)¹⁵ (< psl. *rěkǫmǫ *rěkǫxǫ); 4. cirkumfleks na dolžini na končnici v or. mn. in daj./or. dv. kot odraz popsl. novega cirkumfleksa, nastalega iz psl. starega akuta v položaju pred popsl. nekrajšajočim se samoglasnikom v končnicah -mi, -ma (< psl. *rěkǫmi, *rěkǫma).¹⁶

V nadaljnjem jezikovnem razvoju je v slovenščini prišlo do odprave prvotnega psln. naglasnega tipa *rěka *rěkǫ, or. ed. *rěkǫ < psl. *rěká *rěkǫ ter ponekod do njegovega zlitja s psln. naglasnim tipom *glǫua *glǫuǫ, or. ed. *glǫuǫ < psl. *golǫú *gǫlǫú, odrazom psl. naglasnega tipa c s psl. dolgim samoglasnikom v edinem/za-

V naglašenem položaju za zato rekonstuiram psln. *-ě/*-ě, v nenaglašenem položaju pa *-i.

¹³ Posplošitev naglasa psl. naglasnega tipa b poznajo vzhodnoslovanski jeziki: npr. rus. *головой/головой* = *рекой/рекой*, brus. *галавой/галавой* = *ракой/ракой*, ukr. *головою* = *рікою*.

¹⁴ Prvotno obliko rod. dv. oblikovno in naglasno potrjujejo oblike rod. mn. samostalnikov z mešanim naglasnim tipom v rezijanskem krajevnem govoru Solbice, v katerem je bila pri odrazih samostalnikov psl. naglasnega tipa c posplošena končnica rod. dv.: rezijansko (Solbica) *no'ǫ, o'ru, ro'ku* (Stee, 170, 172) < psl. *nogǫ, *gorǫ, *rǫkǫ.

¹⁵ Pri tem gre za skrajšavo tipov: 1. psl. *malina > popsl. *mǫlina > štok. *mǫlina*, češ. *malina*, slš. *malina*; psl. *jězykǫ *jězyka > popsl. *jězyk *jězyka > nar. sln. *jezik jezika*, knj. sln. *jězik jezika*, štok. *jězik jězika*, čak. *jezik jezika*, češ. *jazyk jazyka*, slš. *jazyk jazyka*, polj. *jezyk jezyka*; 2. psl. *rǫkǫmǫ > popsl. *rǫkǫ > sln. *rokáv*, čak. *rukǫv*, štok. *rǫkǫv*, češ. *rukáv*, slš. *rukáv*, polj. *rěkaw*. Iz povedanega sledi, da je pojasnjevanje izvora »neregularne« široke kakovosti sredinskih samoglasnikov v slovenščini s formulacijami kot »... (ki je prišel pod akcent) po umiku akcenta s končnega kratkega zloga, če se akcent ni premaknil, ko je bil ... še dolg«, »prednaglasni ..., ki je prišel pod naglas po zapoznelem/poznem/kasnem umiku naglasa s končnega kratkega besednega zloga«, »včasih ... pred kratkoakcentuiranim končnim zlogom (po predhodnem skrajšanju)« ipd., ki se v slovenski dialektologiji konstantno pojavljajo v fonoloških opisih posameznih krajevnih govorov, lahko zavajajoče.

¹⁶ Prim. tudi sln. *nǫmi, vǫmi*, posavsko štok. *nǫmǫ, vǫmǫ*, nar. češ. *namí*, nar. slš. *namí, vamí* < psl. *nǫmi, *vǫmi; sln. *nǫma, vǫma*, posavsko štok. *nǫmǫ, vǫmǫ*, nar. slš. *vamǫ, vamǫ* < psl. *nǫmi, *vǫmi (Булатова 1990, 20–21).

dnjem zlogu osnove, ali s psln. naglasnim tipom *krà_ua *krà_uq, or. ed. *krâ_uq¹⁷ < psl. *kôr_ua *kôr_uq, or. ed. *kôr_uo_iq, odrazom psl. naglasnega tipa a v primeru, da iz psl. starega akuta ni nastal popsl. novi cirkumfleks, in sicer odvisno od tega, ali je v krajevnem govoru prišlo do podaljšave psln. kratkih akutiranih samoglasnikov v nezadnjem besednem zlogu (psln. *krà_ua *krà_uq – *krâ_uq > nespl. sln. *krá_ua *krá_uq – *krâ_uq) in ali je prevladal naglasni stik oblik, naglašeni na končnici, ali naglasni stik oblik, naglašeni na osnovi. Na tovrstne nalikovne procese je mogoče sklepati iz stanja v krajevnih govorih, v katerih ni prišlo do (popolne) morfologizacije naglasnega mesta in ki torej (vsaj deloma še) poznajo mešani naglasni tip.¹⁸

Psln. naglasni tip *rêka *rêkq – *rêkó se v slovenskih narečjih odraža takole: 1. nepremični naglas na dolgem samoglasniku osnove, samostojni odraz, ki se od odraza psln. naglasnega tipa *krà_ua *krà_uq – *krâ_uq razlikuje po kolikosti večine naglašeni samoglasnikov v osnovi, od odrazov psln. naglasnega tipa *glá_ua *glau_ô – *glau_ô pa po nepremičnosti naglasnega mesta: narečja brez daljšanja psln. kratkih akutiranih samoglasnikov v nezadnjem besednem zlogu, npr. prleško (Cerkvenjak) k'rava k'ravô ~ z'vê:zda z'vê:zdo ~ g'la:va gla'vô: (Raj, 31–32); od prvotnega psln. naglasnega vzorca naglasnega tipa *rêka *rêkq se loči po nalikovni odpravi naglasa na končnici po sklonskih oblikah, naglašeni na osnovi: z'vê:zda z'vê:zde z'vê:zdi z'vê:zdo z'vê:zdi z'vê:zdo; 2. sovpad z odrazi psln. naglasnega tipa *krà_ua *krà_uq (> nespl. sln. *krá_ua *krá_uq) ali psln. naglasnega tipa *glá_ua *glau_ô: narečja z daljšanjem psln. kratkih akutiranih samoglasnikov v nezadnjem besednem zlogu, npr. vzhodnodolenjsko (Šentrupert) mu_ôka mu_ôka, trá:va trá:vuo/trá:va trav_uo, zvá:zda zvá:zda = krá:va krá:vuo ~ glá:va glav_uo (Sm, 205, 211, 212, 204, 202), gorenjsko (Kropa) m_ô:ka m_ô:ko, trá:ua trá:uo, zvê:zda zvê:zdo = krá:ua krá:uo ~ glá:ua glau_ò: (Šk, 319, 371, 387, 310, 294), nadiško (Jevšček) m_ó:ka m_ó:ko = krá:va krá:vo ~ trá:va trav_ò:, zví:ezda zvezd_ò: = ylá:va ylav_ò:.¹⁹ Ob sovpadu z odrazi psln. naglasnega tipa *krà_ua *krà_uq > nespl. sln. *krá_ua *krá_uq je prevladal stik z oblikami, naglašeni na osnovi (npr. *zu_ézda

¹⁷ Psln. naglasni tip *krà_ua *krà_uq, or. ed. *krâ_uq se s prvotnimi kolikostnimi premenami (dolžina v or. ed. in rod. mn., v ostalih oblikah kračina) ohranja npr. v prleškem narečju: ed. k'rava k'rave k'ravi k'ravô k'ravi k'ra:vô, mn. k'rave k'ra:f k'ravan k'rave k'ravax k'ravami, dv. k'ravi k'ravama/k'ravoma (Raj, 31).

¹⁸ Za govore, v katerih je prišlo do popolne morfologizacije naglasnega mesta in torej poznajo samo nepremični naglas na osnovi brez sledi nekdanjega naglasnega tipa (kot so npr. ziljsko mò:ž mó:ža < psln. *môž *môžâ < psl. *môžb *môžba, rezijansko (Solbica) 'lis 'leşa, mežiško (Črna) 'lɛ:s 'leşa < psln. *lêš *lêšâ < psl. *lêšb *lêša), je nemogoče ugotoviti, s katerim naglasnim tipom je pred morfologizacijo naglasa psln. naglasnim tipom *rêka *rêkq sovpadel.

¹⁹ Ob dejstvu, da v nadiškem narečju psln. naglasni tip *rêka *rêkq lahko sovpade tudi z naglasnim tipom *glá_ua *glau_ô, je seveda možno, da je samostalnik *ri:eka v nadiškem narečju najprej sovpadel z odrazi psln. naglasnega tipa *glá_ua *glau_ô, nato pa razen v or. izgubil naglas na končnici. Taki primeri v nadiškem narečju zaenkrat niso dokumentirani, pa tudi ledinska imena kot or. ed. Za uad_ó: ~ tož. ed. Za u_u:odo, or. ed. Pod ylav_ó: ~ tož. ed. Pod ylav_ò: kažejo na to, da se v ledinskem imenju lahko ohranja starejše naglasno stanje, saj oblika predložnega tožilnika v ledinskem imenu ohranja starejše naglasno stanje, ki v občnoimenski sferi ni ohranjena: nad. Za u_u:odo < psl. *Zâ uodq ~ nad. kori:to

*zųézdq = *kráua *kráuq), ob sovpadu z odrazi psln. naglasnega tipa *gláua *glauq̄ pa do prevlade naglasnega stika z oblikami, naglašeni na končnici (npr. *zųézdq = *glauq̄). Z rekonstruiranim psln. naglasnim tipom *rěka *rěkq – *rěkq̄ je torej mogoče pojasniti prehajanje samostalnikov s tem naglasnim tipom tako med samostalnike s psln. naglasnim tipom *kràua *kráuq – *krâuq kot med samostalnike s psln. naglasnim tipom *gláua *glauq̄ – *glauq̄.

Zaključek

Imenovalnik množine *stábla. V cerkljanskem narečju (Zakojca) se v različicah leksema *s'tobla/stá:bla* 'steblo, (rastoče) deblo' ohranja naglasna premena *stəblö/stəblo* ~ *stábla < psln. *stəblò ~ *stəbla < psl. *stəbló ~ *stəbla, odraz psln. naglasnega tipa b samostalnikov srednje o-jevske sklanjatve s psl. polglasnikom *b/*b v edinem/zadnjem zlogu osnove. Podobna naglasna premena se v slovenščini pojavlja kot odraz psln. naglasnega tipa b samostalnikov srednje o-jevske sklanjatve s psl. kratkim samoglasnikom *e/*o v edinem/zadnjem zlogu osnove: sln. *rėbro/rebrö* ~ *rėbra*, *ókno/oknö* ~ *ókna* < psln. *rebrò ~ *rėbra, *oknò ~ *òkna < psl. *rebró ~ *rėbra, *oknó.

Dajalnik ednine glavê. V porabskih govorih prekmurskega narečja (Števanovci/Apátistvanfalva, Gornji Senik/Felsőszölnök) se v odrazu psln. naglasnega tipa c samostalnikov a-jevske sklanjatve (Števanovci *g'la:va gla'va:u*, Gornji Senik *g'la:va gla'vâ:u* < psln. *gláua *glauq̄ < psl. *golúa *gólúq) v daj. ed. ohranja odraz prvotnega psln. starocirkufleksnega naglasa na osnovi: Števanovci *gla'va:i*, Gornji Senik *gla've:i* < psln. *glauē < psl. *gólúě. Prvotni naglas daj. ed. je bil razširjen tudi v mest. ed. Nasprotno pa je v večini slovenskih krajevnih govorov v tem naglasnem tipu prišlo do posplošitve odraza psln. naglasa na končnici iz mest. ed. v daj. ed.: sln. *glávi*, *góri/gorė'i* < psln. *gláui, *gorė < psl. *golúě, *gorě.

Orodnik ednine *za rekó. V nadiškem narečju (Šturmi pri Livku) je v ledinskih imenih *Rí:eka Rí:eko* in *Za rekó*: posredno dokumentiran prvotni odraz psln. naglasnega tipa b samostalnikov a-jevske sklanjatve s psl. dolgim samoglasnikom v edinem/zadnjem zlogu osnove: psln. *rěka *rěkq, or. ed. *rěkq̄ ≤ psl. *rěká *rěkq̄, or. ed. *rěkóiq̄. Ta naglasni vzorec se kot tak v slovenščini ni ohranil, zlil se je ali s psln. naglasnim tipom *gláua *glauq̄, or. ed. *glauq̄ < psl. *golúa *gólúq, or. ed. *golúoıq̄ (sln. *tráva travô*, or. ed. *travô*) ali s psln. naglasnim tipom psln. *kràua *kráuq, or. ed. *krâuq < psl. *kórúa *kóruq, or. ed. *kórúoıq̄ (sln. *móka móko*, or. ed. *môko*).

Krajšave

brus. = beloruski, beloruščina; čak. = čakavski, čakavščina; nespl. sln. = nesplo-

za uodò: ≤ psl. *zâ uodq. Oblike kot *Rí:eka Rí:eko* bi torej lahko kazale na psln. naglasni tip *rěka *rěkq.

šnoslovenski; popsl. = popraslovanski; psl. = praslovanski, praslovanščina; psln. = praslovenski, praslovenščina; rus. = ruski, ruščina; sln. = slovenski, slovenščina; spl. sln. = splošnoslovenski; štok. = štokavski, štokavščina; ukr. = ukrajinski, ukrajnščina;

Lo1 = Logar 1967, Lo2 = Logar 1968, Lo3 = Logar 1971, KJ = Kenda-Jež 2002, Ko = Koletnik, Mu = Mukics 2006, Raj = Rajh 2002, Ram = Ramovš 1950, Sm = Smole 1994, SS = Toporišič 2000, Sta = Stanonik 1977, Stee = Steenwijk 1999, Šk = Škofic 1996, Škr JD 1–4 = Škrabec 1994, 1994, 1995, 1998, Zo1 = Zorko 1996, Zo2 = Zorko 1998, Zo3 = Zorko 2003.

Viri in literatura

Barić, Eugenija idr., 1997², *Hrvatska gramatika*, Zagreb.

Булатова, Р. В. (ответственный редактор), 1990, *Основы славянской акцентологии*, Москва.

Дыбо, В. А., 1981, *Славянская акцентология*, Москва.

Дыбо, В. А., 2000, *Морфологизованные парадигматические акцентные системы*, Москва.

Kenda-Jež, Karmen, *Cerkljansko narečje: Teoretični model dialektološkega raziskovanja na zgladu besedišča in glagoslovja*, Doktorska disertacija, Ljubljana, 2002.

Koletnik, Mihaela, *Slovenskogoriško narečje*, Zbirka Zora, 12, Maribor, 2001.

Logar, Tine, 1967, Govor vasi Kostanje nad Vrbskim jezerom, *Slavistična revija* 15, Ljubljana. 1–19, Ponatis v Logar 1996, 93–107 [citirano po Logar 1996].

Logar, Tine, 1968, Govor vasi Kneža pri Djekšah na Koroškem, *Slavistična revija* 16, Ljubljana, 395–412, ponatis v Logar 1996, 114–125 [citirano po Logar 1996].

Logar, Tine, 1969, Praslovanska a-sklanjatev v slovenskih narečjih, *Jezik in slovstvo* 14, Ljubljana, 113–123, ponatis v Logar 1996, 126–132 [citirano po Logar 1996].

Logar, Tine, 1971, Govor Slovencev Kanalske doline v Italiji, *Slavistična revija* 19/2, Ljubljana, 104–109, ponatis v Logar 1996, 319–323 [citirano po Logar 1996].

Logar, Tine, *Dialektološke in jezikovnozgodovinske razprave*, Uredila Karmen Kenda-Jež, Ljubljana, 1996.

Mukics, Dušan, *Oblikoslovje gornjeseniškega govora v Porabju*, Diplomsko delo, Mentorica Vera Smole, Ljubljana, 2006, v pripravi.

Rajh, Bernard, Nekateri oblikoglasne premene v severozahodnoprleškem govoru, *Od narečja do vzhodnoštajerskega knjižnega jezika*, Zbirka Zora, 19, Maribor, 2002, 31–46.

Ramovš, Fran, 1950, Relativna kronologija slovenskih akcentskih pojavov, *Slavistična revija* 3, Ljubljana, 16–23, ponatis v Ramovš 1997, 509–516.

Ramovš, Fran, 1952, *Morfologija slovenskega jezika*, Ljubljana.

Ramovš, Fran, 1997, *Zbrano delo II*, uredil Jože Toporišič, Ljubljana.

- Rigler, Jakob, 1963, Pregled osnovnih razvojnih etap v slovenskem vokalizmu, *Slavistična revija* 14/1–4, Ljubljana, 25–78, ponatis v Rigler 2001, 13–57.
- Rigler, Jakob, 1967, Pripombe k Pregledu osnovnih razvojnih etap v slovenskem vokalizmu, *Slavistična revija* 15/1–2. Ljubljana, 129–152, ponatis v Rigler 2001, 58–76.
- Rigler, Jakob, Ribnica (OLA 14), *Fonološki opisi srpskohrvatskih/hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih opšteslovenskim lingvističkim atlasom*, ur. Pavle Ivić idr. Sarajevo, 1981, 125–132, ponatis v Rigler 2001, 259–266.
- Rigler, Jakob, 2001, *Zbrani spisi 1: Jezikovnozgodovinske in dialektološke razprave*, uredila Vera Smole, Ljubljana.
- SP = *Slovenski pravopis*, Ljubljana, 2001 [elektronska različica].
- SSKJ = *Slovar slovenskega knjižnega jezika* I–IV, Ljubljana, 1970–1991 [elektronska različica].
- Stang, Christian S., 1957, *Slavonic Accentuation*, Oslo.
- Stanonik, Marija, 1977, Govor Žirovske kotline in njenega obrobja, *Slavistična revija* 25/2–3, Ljubljana, 293–309.
- Steenwijk, Han, 1999, *Grammatica pratica resiana: Il sostantivo*, Padova.
- Šivic-Dular, Alenka, 1998, Kontrakcija v slovanskih jezikih, *Slavistična revija* 46/1–2, Ljubljana, 5–43.
- Škofic, Jožica, 1996, *Glasoslovje, oblikoslovje in besedišče govora Kroke na Gorenjskem*, Doktorska disertacija, Ljubljana.
- Škrabec, P. Stanislav, 1994, 1994, 1995, 1998, *Jezikoslovna dela* 1–4, Ponatis platnic časopisa Cvetje z vertov sv. Frančiška 1880–1915, uredil Jože Toporišič, Nova Gorica.
- Toporišič, Jože, *Enciklopedija slovenskega jezika*, Ljubljana, 1992.
- Toporišič, Jože, ⁴2000 (¹1976), *Slovenska slovnica*, Maribor.
- Зализняк, А. А., 1985, *От праславянской акцентуации к русской*, Москва.
- Zorko, Zinka, 1996, *Narečna podoba Dravske doline*, Maribor.
- Zorko, Zinka, 1996a, Govor Ojstrice, Zorko 1996, 93–159.
- Zorko, Zinka, 1996b, Govor Kaple, Zorko 1996, 224–254.
- Zorko, Zinka, 1996c, Govor Svetega Duha na Ostrem vrhu, Zorko 1996, 257–291.
- Zorko, Zinka, 1996č, Selniški govor, Zorko 1996, 292–307.
- Zorko, Zinka, 1998, *Haloško narečje in druge dialektološke študije*, Maribor.
- Zorko, Zinka, 1998a, Haloško narečje, Zorko 1998, 12–49.
- Zorko, Zinka, 1998b, Prekmursko narečje v Porabju na Madžarskem, Zorko 1998, 101–114.
- Zorko, Zinka, 2003, Oblikoslovje in leksika v govoru Cankove, *Avgust Pavel*, uredila Zinka Zorko, Miha Pauko, Zbirka Zora, 23, Maribor, 73–94.

**Accent of the nom. pl. *stábla, dat. sg. glavê, instr. sg. *za rekó
case forms in (Dialect) Slovene**

Summary

Nominative plural *stábla. In the dialect of Cerčno (Zakojca) the variants of the lexeme s'tobla/stá:bla 'stalk, stem, (growing) trunk' preserve the accentual alternation stəblò/stəblo ~ *stábla < PSln. *stəblò ~ *stəbla < PSl. *stəblò ~ *stəbla, the reflex of PSl. accentual paradigm b of neuter o-stem nouns with a PSl. jer *ь/*ъ in the sole/final syllable of the stem. A similar accentual alternation occurs in Slovene as a reflex of accentual paradigm b of neuter o-stem nouns with a PSl. short *e/*o in the sole/final syllable of the stem: Sln. rébro/rebrò ~ rébra, ókno/oknò ~ ókna < PSln. *rebrò ~ *rèbra, *oknò ~ *òkna < PSl. *rebrò ~ *rèbra, *okъnò.

Dative singular glavê. In the Rabavidek local dialects of the Prekmurje dialect (Števanovci/Apátistvánfalva, Gornji Senik/Felsőszölnök) the reflex of PSl. accentual paradigm c of a-stem nouns (Števanovci g'la:va gla'va:ɥ, Gornji Senik g'la:va gla'vâ:ɥ < PSln. *gláɥa *glau̯ô < PSl. *golɥâ *gôlɥo) retains the reflex of the original PSl. old circumflex on the stem in the dative singular: Števanovci gla'va:i, Gornji Senik gla've:i < PSln. *glau̯ê < PSl. *gôlɥě. The original accent of the dative singular was later extended to the locative singular as well. The majority of Slovene local dialects, on the other hand, generalized the reflex of the PSl. end stress of the locative singular to the dative singular: Sln. glávi, góri/gorè/ì < PSln. *gláɥi, *gorè < PSl. *golɥě, *gorě.

Instrumental singular *za rekó. In the Nadiža/Natisone dialect (Šturmi near Livek) the microtoponyms Rí:eko Rí:eko and Za rekó: indirectly document the original reflex of PSl. accentual type b of a-stem nouns with a long vowel in the sole/final stem syllable: PSln. *réka *rékɔ, instr. sg. *rěkó ≤ PSl. *rěká *rěkò, instr. sg. *rěkoi̯ɔ. This accentual paradigm has not been preserved in Slovene as such. It has merged either with the PSln. accentual type *gláɥa *glau̯ô, instr. sg. *glau̯ó < PSl. *golɥâ *gôlɥo, instr. sg. *golɥoi̯ɔ (Sln. tráva travô, instr. sg. travó) or with the PSln. accentual type *kráɥa *krâɥo, instr. sg. *krâɥo < PSl. *kôrɥa *kôru̯o, instr. sg. *kôru̯oi̯ɔ (Sln. moka moko, instr. sg. moko).